

Kitab Tanbih al-Afkar

[Page 1]

1. Niŋ i taata saatee miŋ to, i ye i jaatiyoolu tara suluu kumoo la, ali bee ye wo ke; niŋ ite ko, i be baa kuma la, suluuwoolu ke ite domo le.
2. Niŋ i be wuloo kono, i ye totoo je santo, i fanaŋ ye sele a nooma wo Tuma; duuma maŋ diyaa.
3. Niŋ i ye siisee je jibiilaalu nooma, tuurilaalu le filita a ma.
4. Niŋ suwo kuuta, kunoolu bee ka ila yaa le waliŋ.
5. Suluuwo bulu kenseŋo (wo le) fisayaata baakotoŋ kidi tiyoo ti.
6. Kunturulaa bee be kuntundaŋ ñinoo la.

[Page 2]

7. Suloo feñoŋo jaŋayaata ñaa-wo-ñaa, niŋ I yaa dete, a kaa dimiŋ le.
8. Keebaa dibilaaloo (la), niŋ moo mee je, i faŋo ke i faŋ je le.
9. Siisee fanaŋ ka tara le, bari a tiyoo la siyaa, wo le yaa tinna moo muka a loŋ.
10. Moo muka kaboo kono juubee noo, I ñaa fuloolu la.
11. Niŋ ñinoo seleta ila karadaa la, niŋ I yaa puka daa kaŋ, niŋ ñinoo faata, I la daa fanaŋ ka tee le.
12. Niŋ yiroo ko santo kat, a ka duuma le waliŋ.
13. Feŋo miŋ ka taa, tunkunee ka ñeeda wo le ye, bari miŋ ka naa, a kaa si le a ye woo batu.

[Page 3]

14. Suuta faani kuwoo, a ka koyi le bari a muka jaa.
15. Saajikotoŋo, a koo, a ka tara jimiriŋ, bari a ye salifana waato loŋ-ne.
16. Kuma kiliŋ foo taŋ, kuma taŋ ne foo diyaata a ti.
17. Niŋ kurtu funtoo ye loo tu i ye, i fanaŋ ye siyoo tu a ye.

18. Dindiŋ kiliŋ ŋeerala ma kononto, niŋ kuma be a ŋeerala ma, kuma be dindiŋo fanaŋ ma le.
19. Niŋ i yaa je, keebaa ye a daa fandi munkoo la, daajiyo miŋ baa kununna wo le baa a daa.
20. Niŋ i ye ninsi feŋe kunto je muruŋ-murunna boloŋ daa la, a be miŋ dulaa ñinoo la, a maŋ tara jolo bayi la.

[Page 4]

21. Hakkilimaa fuloo, wola ka siisee kiloo fayi noo ñooma, a muka tee.
22. Niŋ i yaa moyi saatee kaari diyaata folonto, bari saayiŋ jee tiñaata, wo tuma folonto toolilu le kuwuyaata.
23. Niŋ waati doo i ye moo moyi a ko Allaahu Akbar, saliŋ teŋ, a ye kaawa kuwo le je.
24. Niŋ i fanikeeta moo minna kuwoo taamoo la, niŋ somandaa, wo maariyo ye i ñininkaa muŋ ne ye ite ñaa wulee, dimoo ka lafi la i faa la le.
25. Niŋ i ye dindiŋo moyi, a ko jaari m be seloo tee la jaŋ ne, a yaa moyi kebaalu le la.
26. Niŋ i yaa moyi wula kono ñambooo kinoo warata, a seleta yiri kendoo la.
27. Subu jamaa, wole ka daajiyoo diyaandi.
28. Tiyootee ñoo kooma, wole ka a fatoo siyaa.

[Page 5]

29. Jata kelelaa, a ye yillaa wuuroo ma le.
30. Niŋ i yaa moyi moo minna ate tamba la ñaato, a te tula kooma kuŋ kiliŋ taamoo le be a kono.
31. Niŋ i ye fisiriwallee kili jahannama kono, niŋ a maŋ i dankuŋ, a maluta le, bari a be jee le.
32. Jiyoo diyaata totoo ye, bari a maa fo jii kandoo.
33. Niŋ i ñaajiyoo maŋ siyaa, i si kumboo foloo juuna.
34. Niŋ dindiŋo miŋ ko a te niŋ moo te bula la, fo wo baama le maŋ taa faroo le to.
35. Siisee kiloo landoo beroo kaŋ, ñooboriŋo lemu.

36. Taakaa muŋ ka bo wuloo kono foñoo ti.

[Page 6]

37. Koojii la tanaŋ te jii ti.

38. Suwoo ka kuu kunkoo to taalaa le ma, bari kunkoo wo baa noo to le.

39. Dindiŋ bori noo la, i ka a samba keñe-keñe baa le kono.

40. I ka sinoo le foloo, i ye naa siiboo.

41. Niŋ i ye keŋo miira baa koyoo ye, baa fiŋo fanaŋ ka keŋ ne.

42. Suluuwo la kee baalu la alimaamoo ti, salamu-aleekum te bo la, i be ñaalu la.

43. Bantaŋo warata teeraŋo ti, bari teeraŋo le kaa a boyi.

44. Niŋ i taata deemoo la i loŋ wuloo to, niŋ i maŋ suboo faa, i buka fili.

[Page 7]

45. Niŋ moo miŋ maŋ ke karaban jiyoo ti, i kanaa ke ŋaniŋo fanaŋ ti.

46. Buloo meŋ ye jatoo siti, wo bulu kiliŋo le ka a firinŋ.

47. Tubaañoo miŋ be kuntu baa bondi la, i ka a loŋ a faliŋ tumoo le la.

48. Niŋ i ye a moyi kunoo te wuli la ala ñaŋo kono, dimbaa le maŋ du a la.

49. Niŋ i maŋ dimbaa laa kutoo juwo to, a muka a kuŋo bondi.

50. Fiŋo bee te sanjii kee ti.

51. Suusee dimbaa muka fen jawo bula a diŋolu koto.

52. Ñintaŋ la muŋ ne be ñinjoosiraŋ kati kele to.

[Page 8]

53. Bamboo semboo mu jiyoo le ti.

54. Baa tee luŋo, wo luŋ ne mu miŋ luŋo ti.

55. Taaliboo maŋ foodi kuwoo loŋ, bari foodi wo ye taalibe kuwo loŋ ne.

56. Suma niŋ tuluŋ, luwo le mu.

57. Jelelaa muka dimbaa fee noo.
58. Jawuyaa booroo, janfa ñoo la.
59. Boroo bee muka kereŋ tara ala dinkoo daa la.
60. Niŋ i yaa je keeba be tamboo loo la kooma niŋ ñaato, a maŋ lafi boyoo la.
61. Tamboo ko a te loo la, a te i laa la, a fayi waatoo le siita.

[Page 9]

62. Niŋ baa te i bulu, suluwo kanaa a too jawoo moyi i la.
63. Ñaaduŋ ka taa ala tamboo sembe faa kosori la bundaa le to.
64. Wuuroo ka kuŋ kambaa le to.
65. Sinto-kodoo ka ñiiñaa sikaŋ baa le to.
66. Mansa la boori-diila le mu a katilaa ti.
67. Moo bee kaa fo ala boroo le ye, tim-timu.
68. Tambi bunna, i ye taa duŋ buŋ kono, niŋ ite yaa diboo ñiniŋ, i be tinee buŋo ñinoo la.
69. Naa n-ñuŋ, naa n-jii, kuŋ-kenseŋ taamañoo te wo la.

[Page 10]

70. Moo niŋ sula la teeriyaa, niŋ luŋo meŋ ila feŋo tuta bantaŋo santo, ate le ka a jindi naŋ.
71. Sula wuleŋ kumbaŋo ko, a maŋ sila wuloo la, a silata a kooma koo la.
72. Suloo muka silaŋ a baa kalaŋo la.
73. Moo muka samaa diŋo penpeŋ n maŋ taw la.
74. Ñankonkoŋo be jamboo meŋ kaŋ, a ka i kalaŋ wole la.
75. Baa kotoŋ maŋ ñanna dunna suluu bantabaa to.
76. Suloo meŋ feñoo buusita wuloo daa, wo niŋ sula dunoo bori ñaa muka ke kilii ti.
77. Suluwoo siŋo tariyita tabanda saboo ti le.

[Page 11]

78. Niŋ dookuwo banta, naanee ñooyaa muka baŋ.
79. Fara fuloolu mennu naaneeta, wolu le jiyo ka woyonŋ ñoo kaŋ.
80. Keeba koto kumoo, niisi koto suboo le mu.
81. Saama booriŋo wole ka mee noo.
82. Bere nundiŋo wo le ka daboo daa tiña.
83. Niŋ kuraŋo maŋ baŋ, boori kee te banna.
84. I be ñoo la, wo te keloo baŋ kaŋ ti.
85. Niŋ boroo maŋ mee, koomaatulaa muka loŋ.

[Page 12]

86. Kereŋo le ka dinkoo waliŋ, bari dinkoo muka kereŋo waliŋ.
87. Unclear.
88. Wontoo te sawunna lee kono, a diŋo ye ŋunuma a nooma.
89. Munne be kala koto duña maŋ meŋ loŋ.
90. Fendiŋ na ka jaloo kaŋ diyaa.
91. Duraŋ diima le ka siiraŋo katandi.
92. Niŋ i maluta i bitanna, i ye i bulu dimitoo duŋ a bulu, i muka malu wuuroo la a ñaa la.
93. Niŋ i lafita hakkilimaa batandoo la, a niŋ kuu lombaloo deŋ.
94. I kana bo tantaŋ kosi dulaa to, I ye naa I sisoo kosi.
95. Luŋ miŋ be diyaala, I kaa loŋ a somanda le la.
96. Niŋ i ye a moyi, daŋaroo muka taama, taaka le maŋ bo a nooma.
97. Niŋ furee ye i nunkuŋ i ma, a niŋ kosoo ka taa alikiyaama le.
98. Ñoo fayoo labaŋo mu ñoo buŋo le ti.
99. Deenaani sinkiliŋo, a baama le yaa bambuña loŋ.

100. I maŋ i kili joŋo meŋ to, niŋ i ye miraŋ tee wo to, I tawuta le.
101. Moo kanaa i buluto-ñewo bula i sinto-ñewo kamma.
102. Suwo si bor ñaa-wo-ñaa, i ka a lafa busoo la le.
103. Moo saba teeriyaa, kiliŋo be janfaa kono.
104. Niŋ moo ye i mindi fiyoo la i fanaŋ yaa mindi yelloo la.
105. N-na baa be baakoo, muka baakuu bo moo la.
106. Kuruti ñimmaa be juu jawo la.
107. Kuluŋ kono bulalalu bee be kaŋ kiliŋ ne.
108. A kuŋ kuuta, sali jii la.
109. Ala la kiilaa le fisayaata moo la kiilaa ti.
110. Lanfee siloo muka baa tee.
111. Sunkaŋo ye a juu fita yiroyo lonne.
112. Timpa kee ñaani bala ye le.
113. Niŋ i ye koloma jaŋo kati, janniŋ i bi taa sumaŋ na moo la, i saa sumaŋ i faŋo la.
114. Moo sii bula banku dinka kotoo la, konobayoo kamma.
115. Keebaa muka kuruti funtoo duŋ, tuluŋo kamma.
116. Niŋ balafaa te fureeduu, bari Mansoo la hiinoo wo be jee le.
117. Luntanna maabooridulaa, duurinna banta baa.
118. Niŋ yaa moyi bii fanaŋ ŋa taa wo kuuru dulaa to, kuuroo naa diyaata ila jee, i yaa fo.

[Missing proverbs: 119- 125]

[Page 16]

126. Niŋ i ye sumunaa kuloo kaŋ, a ka woyoo i faŋo le koto.
127. Kono seewoo, ate buŋo miŋ kaa nafaa, a faŋo le ye wo loŋ.
128. Niŋ i ye koo dunu ye sukkar, dunu miŋ kuliyaata i be wo lonna le.

129. Niŋ ite i bori la ka muumee tujee, niŋ i be boroboroo domoo la, i see domondiŋ dii a la.
130. Niŋ i lafiita dindiŋoolu ye i jele fo I ye I faŋ ke ñaamaatoo ti.
131. Siisee dundi siisee buŋo kono wo be siisee tiyo ma le bari ala yaa wo (niŋ) siisee faŋo leti.
132. Dolo batoo si koto ñaa-wo-ñaa a muka sunkaŋ baay.
133. Siŋo miŋ foloota jiyo to wo le ka koyi.
134. Niisi doo kumata, mindoo te wo dammanna.
135. Baa jamaani faa jamaani, fansuŋ jamaanoo, ñoŋ te wo la.
136. Sibi jaŋ dibenyaa a buka a faŋ nafaa.
137. Ni ye konomaa je tintoo jeloo la, ala miira baliyaa le mu.
138. Wulu kafooo bendoo kuyaata.
139. Yiiri seloo a jamboo la, boyi noo le mu.
140. Bori sonka ma, i ye taa bula buŋo kono.
141. I kanaa i bulu futumaa miniŋ kaŋo la.
142. Ali ŋa bori, ali ŋa biti, a bee mu kuŋ kana ñinoo le ti.
143. Niŋ i ye dindiŋo je kumboo la, a baa nooma, a be cikari noomoo la.
144. Koo jiyo la ñiiñaa muka moo duŋ a miŋo to.
145. Bii kubu-kubu, saama leŋ-leŋ.
146. Siŋ be duuma, saa be duuma.
147. Bulu fuloolu le ka ñoo kuu.
148. Niŋ si wuleŋo ye i baa faa, niŋ i ye tuŋ wuleŋo je, i ka bori le.
149. Moo kana jahannama kanta, I ye naa I laa nenoo la.
150. Boroo foota suluu koo.
151. Boroo diyaata kutoo ye, tee taa la.
152. Sootee yirintaŋo muka loo noo.

153. Ɗa taa nu tiya yaa, kereŋo yaa wo te maa la.
154. Muroo muka a faŋo kaloo lese noo.
155. Kirinti te n faata ti, bari konko jawoo fanaŋ te.
156. Purayeto bamboo la moo mutoo, suute ñaa to le mu.
157. Muuroo muka saa koo kati.
158. Kuntoo kele ñoo te binamaa ti.
159. Yiri kunto si mee jiyoo kono ñaa-wo-ñaa, a muka yeleva bamboo ti.
160. Niŋ I ye n nuŋo muta, I ye n daa muta, mbe n niiji la ñaadii le.
161. N nuŋ jiyoo dii la, n daa jiyoo dii la, i fuloo bee muka kunuŋ noo.
162. Niŋ soloo faata, wulutiyoolu le ka tuluŋ a feño la.
163. Miraŋo ka tee hakkilintaŋ fula le teema.
164. Niŋ konoo be baa minna, i ka a tenteŋo le loo a ye.
165. Ñooyaa te daminto alu benta wuloo le to.
166. Niŋ moo be i kuula, i fanaŋ ye i baloo joosi.
167. Niŋ moo be i kili la waatoo meŋ na, i se i dankuŋ, niŋ i maŋ i dankuŋ wo waatoo la, niŋ waatoo meŋ naa i ko i be i dankunna, a fanaŋ muka i kili.
168. Doo la funto, doo la kuta.
169. Saŋ fanaŋ mu dulaadoo seena baa le ti.
170. Moo muka sii tuŋo kaŋ, i ye bankoo neŋ.
171. I maŋ miŋ fo i sitidulaa to, i kana fo i firinŋ dulaa to.
172. Fay le ye fisa ñaa kati ti.
173. Kuubaa kee la, kuuñaa lonnaa fisayaata a ti.
174. Niŋ i ye kanaa kanfaato je, I kana a neŋ banku doomoo la.

175. Niŋ i ye moo niŋ i teeri laa i ye, i ka i teeri le taa, bari niŋ i ye i teeri niŋ i faŋo la, i ka i faŋo le taa.
176. Niŋ yiroo boyita moo kaŋ, ite le ka a kuntu a kaŋ, bari naa a boyita i faŋo kaŋ, moo le kaa a kuntu i kaŋ.
177. Niŋ i yaa je saŋ ye saŋ daŋ boroo la, borindi laa wo le be a noo ma.
178. Kele koolaa, saa bina bondi.
179. Tambi ñooloo mu bori bondoo le ti.
180. Ali wuraara, ali saama, wo bee mu kumadaa bondiraŋo le ti.
212. Keebaa maŋ a niiboo kinoo loŋ, bari a niiboo kumoo a ye wo loŋ ne.
181. Niŋ i maŋ huwo konkoŋ, i muka tonsoo laadulaa loŋ.
182. Janniŋ i be teeraŋo laa la, i si deeno la.
183. Podondiŋo si mee santo ñaa-wo-ñaa, a muka jamboo ke jee.
184. Buŋ loo buŋo noo to, wole ka mendi.
185. Musu keeba fuuriŋ ne kaa mamariŋo bayi.
186. Dimbaa wuri maŋ sii kaleera daa yele la.
187. Janiŋ i be a fo la konkotoo ye i buloo kuu, a fo a ye bisimilaahi.
188. Ali ko suboo meŋ kuloo kana tiñaa, kesoo ka wo le buŋ a koo to
189. Kunu kantalaa muka a yaa je.
190. Niŋ i ye kacoo je bantaŋo to, sunoo la luntaŋo le mu.
191. Kunaŋ koyo la niisi kantoo, tulu taa ye, naaree taa ye.
192. Moo ka futu batu sereŋ ne la.
193. Ñankumoo ñina mutañaa aniŋ a taamañaa te kilii ti.
194. Saa ye faloo miŋ tara i bulu, i kaa puka wo le la.
195. Ñaa ye feŋo miŋ je, wo le ka jusoo bondi.

196. Ñaa buka dunoo ke, bari kuŋo se meŋ noo, ñaa le ka wo loŋ.
197. Wulu je keŋ je, kereŋ je suu.
198. M-buloo kanaa jani, n-na sunkalaŋo ñaa la.
199. Buu koo sumunaa la.
200. Sama juloo ye baa juloo seyi.
201. Konkotoo finta finfintoo ma.
202. Kumoo ka ke sawoo minna, ña muka talaa wo kuwo la.
203. Niŋ suu seloo ye moo miŋ duŋ dunoo la, i ka koronto futoo laa koto le.
204. Faloo loŋ baloo le ka a muta a kooma siŋo la.
205. Buntali ye i buŋ telee-noo to, wo dimoo ka wulee juuna le.
206. Tomboŋ feŋo waramaa muka baŋ.
207. Niŋ i ya je wulundiŋo baa baama bayila, wo ka saabu tuluŋo le la.
208. Moo bee ka saŋa kumboo ke, a kono to miira le ye.
209. Moo doo la kundimoo siita daamiŋ to, doo la saayaa muka sii wo to.
210. Niŋ moo ye i bali liyo la, wo te kuma fola i ye miŋ diyaata liyo ti.
211. Niŋ kooma felelaa ye sula wuleŋ kumbaŋo buloo je, wuloo taa soto la booro la.
212. Niŋ i kooma maŋ tenkuŋ, ñaa la kalaŋo muka baayi.
213. Kuntandiŋ faala le ka ñina, bari i ye meŋ bali a suboo la wo muka ñina.
214. Tutu bantaŋo niŋ faliŋ bantaŋo te kiliŋ ti.
215. Kunoo, niŋ i ko ye ñina, daŋ tamba kiliŋo la.
216. M-buloo bulata see kono.
217. Kunundiŋ maakaŋ makaŋ naa, a ka ala ñaŋo tiña le.
218. Ila maa muka kuŋ Fula buŋ kono.
219. Niŋ i ye moo moyi, nte wo ye n taa ke Ala le ye, a yaa ke moo miŋ ye wo le maa a loŋ.

220. Sila kiliŋ; sila fula ka kuŋ a kono le.
221. Wuloo ka a fo baa ye i binoo dooyaata.
222. Wulu tii muka a domo ko baa tii.
223. Kunundiŋ naa i bula kunubaa joŋo to, kambaŋ kuroo le mu
224. I ka bii suboo bayi bii wuloo le la.
225. Wulundiŋo be ka fatiyaa a yaa daa la.
226. Niŋ banku buŋo maŋ tee, ñaa-jawoo muka duŋ je.
227. A naata, maŋ dasa.
228. Niŋ i ye busoo taa i jawoo kamma, a ka taa beŋ i ñiŋo le fee.
229. Siisee dimbaa jootiyaariŋo, wo le diŋo ka mee noo.
230. Unclear.
231. Niŋ miira baa faata, fanfoo naa maŋ faa.
232. Janiŋ i be lampoo mutandi la finkintee la buŋo kono, koo sindi ala daajiyo to.
233. Totoo maŋ a loŋ ko jii fula be duniyaa, fo niŋ luŋo meŋ jii kandoo bonta a kaŋ.
234. Tambilaa, a ka kumoo foo noo le, bari a muka a kotoo loŋ.